

STRUČNÝ PREHĽAD O RODOVEJ ROVNOSTI: PRÍLEŽITOSTI NA ŽIVOBÝTIE A ZABEZPEČENIE PRÍSTUPU K PRÁCI PRE UTEČENCOV A UTEČENKY Z UKRAJINY V SUSEDNÝCH KRAJINÁCH

Regionálna pracovná skupina pre rodovú rovnosť v reakcii na situáciu na Ukrajine, máj 2023

Cieľom tohto stručného prehľadu, ktorý bol vypracovaný pod záštitou UNWOMEN v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou práce (ILO), Organizáciou OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), a CARE International, je poskytnúť analýzu možností prístupu k práci a príležitostí na živobytie pre utečencov a utečienky z Ukrajiny ako aj súvisiacich rodových vplyvov na ich životy. Na základe zberu primárnych a sekundárnych údajov sa tieto vplyvy skúmajú v krajinách susediacich s Ukrajinou, ktoré prijímajú utečencov a utečienky, konkrétne v Maďarsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku. Keďže témy tohto stručného prehľadu do značnej miery nadväzujú na témy, ktorými sa zaoberala Regionálna pracovná skupina pre rodovú rovnosť v rámci rodovej analýzy ruskej celoplošnej invázie na Ukrajinu, uvádzajú sa tie isté hostiteľské krajiny.ⁱ Situácia vnútorne vysídlených osôb na Ukrajine však presahuje rámec tejto analýzy, keďže si vyžaduje samostatné skúmanie dynamiky a výziev na Ukrajine. Vzhľadom na rýchly vývoj utečeneckej vlny z Ukrajiny je v tomto stručnom prehľade zahrnutý len vývoj do apríla 2023. Celkovo je tento stručný prehľad určený pre osoby s rozhodovacími právomocami v rámci organizácií, štátov, tvorcov politík, súkromného sektora a darcov v oblasti humanitárnej a rozvojovej politiky.

POZADIE

Po ruskej invázii na Ukrajinu vo februári 2022 bolo podľa odhadov 13 miliónov ľudí na Ukrajine nútených opustiť svoje domovy, pričom viac ako 5 miliónov ľudí bolo vnútorne vysídlených a z viac ako 8 miliónov ľudí sa stali utečenci.ⁱⁱ V reakcii na to sa Európska únia urýchlene rozhodla poskytnúť ľuďom prichádzajúcim z Ukrajiny dočasné útočisko (dočasnú ochranu) v celej EÚ.ⁱⁱⁱ

Smernica EÚ o dočasnej ochrane, (TPD) (smernica 2001/55/ES) umožňuje členským štátom EÚ rýchlo postupovať pri poskytovaní ochrany a práv ľuďom, ktorí potrebujú okamžitú ochranu, a zabrániť preťaženiu vnútroštátnych

azylových systémov v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb. Rozhodnutie EÚ o poskytnutí dočasnej ochrany a príslušná smernica sa považujú za najvhodnejší nástroj za súčasných výnimočných okolností.^{iv} Výnimočnou je aj skutočnosť, že od 1. marca 2023 poskytuje dočasnú ochranu utečencom z Ukrajiny už aj vláda Moldavskej republiky, napriek tomu, že ešte nepristúpila k EÚ.^v K februáru 2023 o dočasnú ochranu v Európe požiadalo viac ako 4,8 milióna utečencov a utečieniek z Ukrajiny.^{vi} Iniciatíva vyššie uvedenej smernice poukazuje na vplyv úspešnej spolupráce, výmeny informácií, a harmonizovaných práv medzi členskými štátmi.^{vii}

PROFIL UTEČENCOV A UTEČENIEK Z UKRAJINY V SKRATKE

1: VÄČŠINU UTEČENCOV Z UKRAJINY TVORIA ŽENY A DETI

90% UTEČENCOV Z UKRAJINY TVORIA ŽENY A DETI.^{viii}

utečencov z Ukrajiny v **MAĎARSKU** tvoria ženy a deti.^{ix}

utečencov z Ukrajiny v **MOLDAVSKU** tvoria ženy a deti.^x

utečencov z Ukrajiny v **POĽSKU** tvoria ženy a deti.^{xi}

utečencov z Ukrajiny v **RUMUNSKU** tvoria ženy a deti.^{xii}

utečencov z Ukrajiny na **SLOVENSKU** tvoria ženy a deti.^{xiii}

2: PODIEL UTEČENCOV Z UKRAJINY V RÔZNYCH VEKOVÝCH SKUPINÁCH

Približne **polovica** utečencov z Ukrajiny v susedných krajinách EÚ je vo veku 0-19 rokov.^{xv}

85% dospelých utečencov tvoria ženy.^{xv}

2.75 milióna utečencov je v produktívnom veku.^{xvi}

3: PROFESIONÁLNY PROFIL UTEČENCOV Z UKRAJINY PRED ODCHODOM Z UKRAJINY ^{xvii}

Približne **63%** respondentov bolo predtým zamestnaných.

Väčšina z nich pracovala na **plný úväzok**.

Približne **1 z 5** respondentov pôsobil ako **samostatne zárobkovo činná osoba** alebo **podnikateľ**.

4: VZDELANIE A ODBORNÁ PRÍPRAVA UTEČENIEK Z UKRAJINY PODĽA PRIESKUMU ZÁMEROV UNHCR (ÚRAD VYSOKÉHO KOMISÁRA ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV PRE UTEČENCOV) (AUGUST-SEPTEMBER 2022) ^{xviii}

Čo sa týka žien,

respondentiek pracovalo v oblasti **škoolstva**.

respondentiek pracovalo v oblasti **odborných administratívnych služieb**.

respondentiek pracovalo v oblasti **zdravotníckych a sociálnych služieb**.

respondentiek pracovalo v oblasti **ubytovacích a stravovacích služieb**.

Čo sa týka žien, **magisterský titul** má

respondentiek.

respondentiek má ukončené **technické vzdelanie alebo odbornú prípravu**.

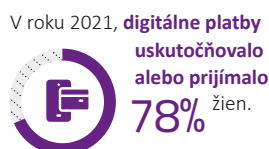

respondentov.

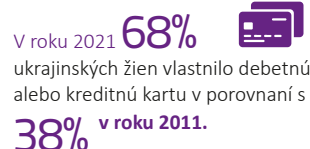
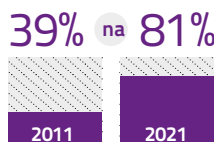

Technické vzdelanie alebo odbornú prípravu má respondentov.^{xix}

5: FINANČNÉ ZAČLENENIE A PRÍSTUP ŽIEN K FINANČNÝM SLUŽBÁM PRED INVÁZIOU NA UKRAJINU ^{xx}

Vlastníctvo účtu u žien vo veku 15 rokov a viac zvýšilo z

Pred ruskou celoplošnou inváziou na Ukrajinu mali ženy na Ukrajine vysokú úroveň finančného začlenenia a prístupu k finančným službám a to na úrovni ostatných krajín v Európe.^{xxi}

Hoci sú tieto čísla užitočné pre pochopenie celkového pohybu utečencov a utečeniek, je dôležité poznamenať, že v skúmaných krajinách je **zásadný nedostatok včasných, ľahko dostupných a priebežne aktualizovaných údajov o vysídľovaní, členených podľa pohlavia, veku, etnickej príslušnosti, zdravotného postihnutia a akejkoľvek inej relevantnej kategórie prierezového charakteru**. Ako sa ďalej uvádza v tomto stručnom prehľade, čelia utečenk – ženy a dievčatá – špecifickým výzvam a majú špecifické potreby a to z viacerých dôvodov súčasne, vrátane rodových faktorov. Na účinné riešenie týchto potrieb a výziev sú kľúčové kontextovo špecifické, prierezové a rodovo členené údaje o tokoch utečencov. Rovnako sú neoddeliteľnou súčasťou účinnej reakcie členené údaje o podmienkach utečencov a utečeniek v hostiteľských krajinách.

ZISTENIA

Zistenia zdôraznené v nasledujúcich častiach sú výsledkom preskúmania sekundárnych údajov a procesu overovania zo strany kľúčových informátorov.¹ Konkrétne sa skúmali údaje o prístupe na trh práce, výzvach súvisiacich so zamestnanosťou a príležitostiach, schopnostiach a zručnostiach utečencov a utečieniek z Ukrajiny z rodového hľadiska, a to rok po začatí ruskej invázie.

Odborná kvalifikácia a pracovné príležitosti

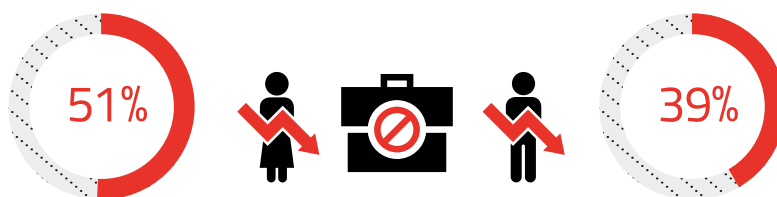
Hoci viac ako tretina utečencov a utečieniek z Ukrajiny v súčasnosti pracuje, väčšina z nich je zamestnaná na nižšej úrovni ako predtým na Ukrajine, pričom k nedostatočnému využitiu pracovnej sily dochádza častejšie u žien ako mužov.^{xxii} Podľa prieskumu, ktorý uskutočnila Agentúra EÚ pre základné práva, sú utečenci a utečienky z Ukrajiny v súčasnosti zamestnaní na nižšej úrovni, ako je ich vzdelanie a kvalifikácia.^{xxiii} Z prieskumu vyplýva, že nedostatočné využitie pracovnej sily bolo častejšie u žien (51 %) ako u mužov (39 %).^{xxiv} Napríklad v **Poľsku** podľa údajov poľského Ministerstva rodiny a sociálnej politiky pracovala ku koncu apríla 2023 približne polovica utečencov v zamestnaní, kde vykonávali nekvalifikovanú alebo nízko kvalifikovanú prácu.^{xxv}

Ako sa uvádza v tomto stručnom prehľade, súvisí to s viacerými faktormi. Po prvé, pre regulovanú a neregulovanú prácu v **Maďarsku** a **Rumunsku**, a pre regulovanú prácu v **Moldavsku** a na **Slovensku**, je potrebné mať odbornú kvalifikáciu, ktorá umožňuje pracovať v určitej oblasti a ktorá je overená ako platná na Ukrajine, alebo mať aspoň jej alternatívny ekvivalent.^{xxvi} Tieto dokumentačné prekážky môžu podnietiť utečienky, aby vykonávali neregulovanú alebo nízko kvalifikovanú prácu, v kombinácii s ďalšími faktormi, ako sú povinnosti súvisiace so starostlivosťou o deti a iné povinnosti

spojené so starostlivosťou.^{xxvii} Ako sa uvádza v Rozhovore s kľúčovými informátormi vedeného so zástupcami a zástupkyňami moldavskej organizácie občianskej spoločnosti, požiadavku na dokumentáciu je obzvlášť ťažké splniť. Je to z dôvodu, že mnohé úrady verejnej správy v rámci Ukrajiny vydávajúce takéto dokumenty už nefungujú, a aj z dôvodu, že pred inváziou niektorí utečenci alebo utečienky vykonávali určité funkcie, napríklad manažérov spoločností, bez formálneho osvedčenia alebo zmluvy.^{xxviii} Okrem toho bolo aj samotné uznanie odbornej kvalifikácie často označované utečencami z Ukrajiny za problematické.^{xxix}

Ďalším kľúčovým rozmerom týkajúcim sa zamestnanosti, na ktorý bolo poukázané v Rozhovore s kľúčovými informátormi vedeného s moldavskými a slovenskými organizáciami občianskej spoločnosti, je skutočnosť, že utečenci a utečienky si nie sú istí, ako dlho zostanú v hostiteľskej krajine.^{xxx} To nielenže obmedzuje ich zamestnateľnosť, ale často ich vedie aj k hľadaniu práce, ktorá je flexibilná z hľadiska záväzkov.^{xxxi} Zvyčajne ide o menej kvalifikované práce, ako je predaj a sezónne práce. Zamestnávateľia sa navyše môžu zdráhať zamestnať utečencov z Ukrajiny krátkodobo a bez toho, aby presne vedeli ako dlho v danej v krajine zostanú.^{xxxi}

Podiel žien a mužov identifikujúcich ako nedostatočne zamestnaných

¹ Kľúčovými informátormi boli zástupcovia z Centra pre rodovú rovnosť v Moldavsku, Centra pre politiku, iniciatívy a výskum - PLATFORMA a organizácia občianskej spoločnosti so sídlom na Slovensku, ktorá si želala zostať v anonymite.

Napriek úsiliu je jazyk naďalej prekážkou

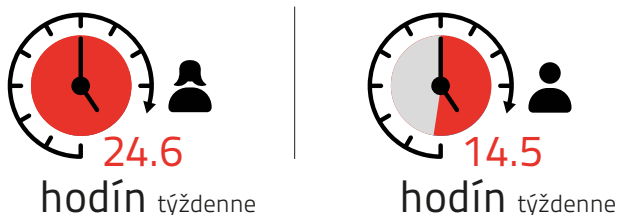

Od začatia ruskej celoplošnej invázie na Ukrajinu mimovládne organizácie, organizácie občianskej spoločnosti a vlády v hostiteľských krajinách vynakladajú dôsledné úsilie v ponúkaní jazykových kurzov utečencom a utečenkám z Ukrajiny v rámci iniciatívy na podporu pri integrácii do hostiteľskej spoločnosti. Napriek tomu jazyk zostáva pre nich pri hľadaní zamestnania významnou prekážkou. Závažnosť jazykovej bariéry závisí aj od času potrebného na naučenie sa nového jazyka a neistota, ktorej mnohí utečenci a utečenký z Ukrajiny čelia, pokiaľ ide o to, ako dlho zostanú v hostiteľskej krajine, ako aj od ďalších faktorov.

Jazyk je utečencami z Ukrajiny najčastejšie uvádzanou prekážkou zamestnania podľa nedávnej správy UNHCR.^{xxxiii} Jazyk uviedlo ako prekážku zamestnania 57 % žien a 67 % mužov, ktorí vyplnili Prieskum zámerov UNHCR (UNHCR Intentions Survey) (august – september 2022) v **Rumunsku**, a 39 % žien a 14 % mužov v **Moldavsku**.^{xxxiv} Podobne ako prekážku zamestnania uviedlo jazyk 53 % žien a 63 % mužov na **Slovensku** a 44 % žien v **Poľsku**.^{xxxv} Multi-sektorového hodnotenie potrieb (Multi-Sectoral Needs Assessment) zo strany UNHCR a Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) v Maďarsku vyplynulo, že ide o najväčšiu prekážku pre ženy a mužov v **Maďarsku**, ktorú uviedlo 40 % opýtaných osôb.^{xxxvi} Z rozhovoru s kľúčovými informátormi vedeného s organizáciami občianskej spoločnosti na Slovensku a v Moldavsku vyplýva, že znalosť úradného jazyka hostiteľskej krajiny, popri rozhodnutí zostať v hostiteľskej krajine dlhšie obdobie, sú kľúčovými faktormi, ktoré umožňujú osobám na úteku z Ukrajiny nájsť si prácu.^{xxxvii}

Nerovnosť v práci v oblasti starostlivosti pre ženy

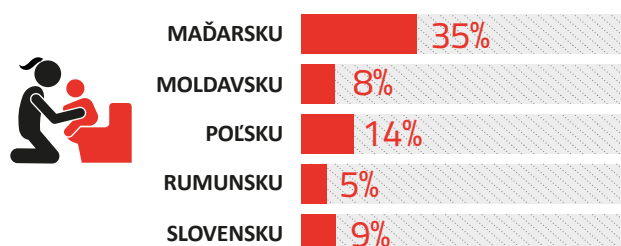
Hodiny týždenne strávené neplatenou prácou

Ešte pred ruskou celoplošnou inváziou na Ukrajinu vykonávali ženy dvakrát až takmer trikrát viac neplatené práce v oblasti starostlivosti a práce v domácnosti ako muži, pričom podľa správy vypracovanej zo strany UNWOMEN a CARE ženy strávili takouto prácou 24,6 hodiny týždenne v porovnaní s mužmi, ktorí jej venovali 14,5 hodiny.^{xxxviii} Aj na Ukrajine sa objem neplatené práce, ktorá zahŕňa prácu v oblasti starostlivosti, prácu v domácnosti a dobrovoľnícku prácu, zvýšil u mužov ako u aj žien, keďže sociálne, lekárske, vzdelávacie služby a služby starostlivosti o deti sú narušené celoplošnou inváziou.^{xxxix} Zvýšený rozsah práce v oblasti starostlivosti a práce v domácnosti, najmä pre ženy, je rovnako výrazný medzi utečenkami, ktoré opustili Ukrajinu. Svedčí o tom skutočnosť vyplývajúca z Prieskumu zámerov UNHCR (august - september 2022) o tom, že od úteku z Ukrajiny sa zvýšil podiel žien, ktoré sa v prieskume označili predovšetkým ako osoby starajúce sa o nezaopatrené osoby, ako nezamestnané osoby alebo osoby vykonávajúce iné činnosti mimo formálneho zamestnania.^{xl}

Nerovnosť v neplatené starostlivosti je hlavnou prekážkou pri presadzovaní ekonomickej spravodlivosti a práv žien a dievčat. Obmedzuje to možnosti žien a dievčat vykonávať platenú prácu a vzdelávať sa, ako aj zastávať vedúce pozície v politike a komunite, a môže to mať negatívny vplyv aj na duševné zdravie.^{xli} Spomedzi žien, ktoré vyplnili Prieskum zámerov UNHCR (august - september 2022) a označili sa ako nezamestnané, uviedlo nedostatočný prístup k službám starostlivosti o deti ako prekážku pri získavaní zamestnania 8 % žien v **Moldavsku**, 5 % žien v **Rumunsku**, 14 % v **Poľsku** a 9 % na **Slovensku**.^{xlii} Pritom v najnovšom Multi-sektorovom hodnotení potrieb vykonanom zo strany UNHCR a IOM tento nedostatočný prístup uviedlo ako prekážku 35 percent žien v **Maďarsku**.^{xliii}

Podiel žien, ktoré to identifikujú nedostatočný prístup k starostlivosti o deti je prekážkou pri hľadaní práce

Počet detí zapísaných do škôl

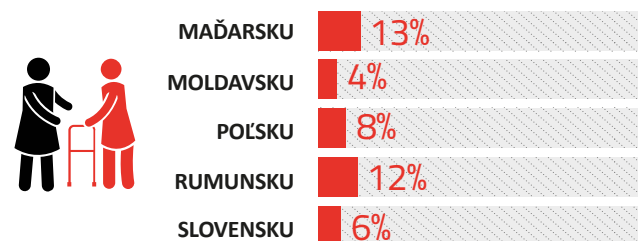
Nerovnosť v práci v oblasti starostlivosti, ktorá bráni utečenkám v hľadaní zamestnania, má viacero aspektov. Ako uviedli utečienky z Ukrajiny v **Maďarsku** a **Poľsku**, starostlivosť o deti, najmä o deti s osobitnými potrebami, môže spôsobiť a prehĺbiť psychické ťažkosti.^{xliv} Prístup k službám starostlivosti o deti môže byť ťažký aj v prípade, že dieťa nedosahuje školský vek alebo je zapísané do diaľkového štúdia na Ukrajine. Absencia možností starostlivosti o deti bola na **Slovensku** problémom už pred príchodom utečencov. Po ruskej celoplošnej invázii na Ukrajinu sa ešte zhoršila, čo následne predstavuje ďalšiu prekážku v zamestnávaní utečieniek s povinnosťami starostlivosti o deti.^{xlvi} Vlády v uvedených krajinách vo všeobecnosti zaručujú prístup k vzdelaniu všetkým deťom utečencov a utečieniek. Podľa Prieskumu zámerov UNHCR (august - september 2022) 11 % respondentov v **Moldavsku**, 40 % na **Slovensku** a 15 % v **Rumunsku** má svoje deti zapísané do školy.^{xlvi} Medzitým je zapísaných do školy 59 % detí v **Poľsku**^{xlvii} a 7 z 10 detí v **Maďarsku**.^{xlviii} Okrem toho 75 % respondentov v **Moldavsku**, 84 % na Slovensku a 85 % v **Rumunsku** uviedlo, že deti sú zapísané na nejakú formu diaľančného vzdelávania z Ukrajiny.^{xlix} To znamená, že na tento čas matky možno nemôžu nechať svoje deti v bezpečnom prostredí, v ktorom by študovali diaľančne, čo sťažuje hľadanie zamestnania. To môže byť ďalším dôvodom pre utečienky z Ukrajiny, aby si hľadali flexibilnú prácu len na čiastočný úväzok. Zvyčajne to znamená, že robia menej kvalifikovanú prácu.

Hoci sa Ukrajinky v hromadných ubytovacích zariadeniach často snažia ponúkať si starostlivosť o deti medzi sebou, napríklad na **Slovensku**, tieto snahy však nie sú dostatočne rozšírené na to, aby plne riešili nerovnosť v neplatennej práci v oblasti starostlivosti, ktorej čelia ženy.^l Ženy čelia ďalším komplikáciám ak majú deti so zdravotným postihnutím. Na ilustráciu, v **Rumunsku** síce môžu utečenci a utečienky z Ukrajiny požiadať o osobitnú podporu pre deti so zdravotným postihnutím,^{li} procesy podávania žiadostí a ich posudzovania sú však zdĺhavé, čo odrádza tých a tie, ktorí sa chcú vrátiť na Ukrajinu, od podávania takýchto žiadostí.^{lii}

Dopad starostlivosti o deti na ženy pri hľadaní práce komplikujú aj spoločenské očakávania a rodové normy týkajúce sa materstva a práce. Podľa správy UNWOMEN z roku 2022 „stereotypy dobrej matky“ nútia ženy, počas predškolského veku ich detí, aby zostali v domácnosti, čo znižuje ich účasť na pracovnom trhu.^{liii} Zo správy vyplýva, že 65 % mužských respondentov na Ukrajine a v ďalších krajinách v regióne súhlasí s tým, že pre deti v predškolskom veku je lepšie ak ich matka nepracuje. S týmto názorom súhlasilo 55 % respondentiek. Okrem toho, nedávne prieskumy pracovných síl potvrdzujú zistenie, že rodové rozdiely v účasti na trhu práce bývajú väčšie, ak sú v domácnosti malé deti.^{liiv} V štúdiu vypracovanej zo strany UNHCR a iniciatívy REACH z augusta a septembra 2022 sa zistilo, že tri najčastejšie uvádzané dôvody, prečo utečienky v **Poľsku** nepracujú, boli starostlivosť o dieťa (24 %), žiadna práca nebola k dispozícii (22 %) a respondentky boli na materskej dovolenke (16 %).^{liiv}

Počet osôb so zdravotným postihnutím v domácnosti

Hoci je k dispozícii menej výskumov zameraných hlavne na súvislosť medzi nerovnosťou v práci v oblasti starostlivosti a príležitosťami na živobytie v domácnostiach so staršími ľuďmi a ľuďmi so zdravotným postihnutím, môže existovať podobná dynamika závislosti, ktorá bráni ženám samoživiteľkám v hľadaní zamestnania. Z Multi-sektorového hodnotenie potrieb vykonaného zo strany UNCHR vyplynulo, že v dopytovaných domácnostiach mala aspoň jedna osoba zdravotné postihnutie u 4 % rodín v **Moldavsku**,^{lii} 6 % respondentov na **Slovensku**,^{lii} 13 % respondentov v **Maďarsku**,^{liiii} 8 % členov domácností v **Poľsku**,^{liix} a 12 % členov domácností **Rumunsku**,^{lix} pričom spravidla veľkú časť tejto skupiny tvoria osoby staršie ako 60 rokov.

Práca v oblasti starostlivosti v domácnostiach so zdravotne postihnutými a staršími ľuďmi, ktorí potrebujú aistenciu, môže predstavovať zodpovednosť na plný úväzok. Následne to môže osobám poskytujúcim starostlivosť, často ženám, brániť v hľadaní plateného zamestnania. Okrem toho v domácnostiach s aspoň jednou osobou so zdravotným postihnutím alebo staršou osobou môžu vzniknúť dodatočné výdavky na starostlivosť, ktoré zvyšujú stres a zároveň zhoršujú finančnú odolnosť.

Prekážky v prístupe k príležitostiam na živobytie a pracovným príležitostiam zvyšujú riziká v oblasti ochrany a riziká rodovo podmieneného násilia

Nedostatočný prístup k informáciám o príležitostiam na živobytie, nedostatočná podpora v oblasti služieb starostlivosti o deti, chýbajúce osobné doklady, jazyková bariéra ako aj iné faktory zvyšujú riziká v oblasti ochrany utečencov a utečieniek z Ukrajiny v susedných krajinách. Okolnosti ako nezamestnanosť, neformálna práca a rozdiely v odmeňovaní mužov a žien v susedných krajinách predstavovali prekážky pri hľadaní a udržiavaní bezpečného a dôstojného živobytia už pred ruskou celoplošnou inváziou na Ukrajinu. Pre utečencov u Ukrajiny, najmä pre ženy, sa k týmto okolnostiam pridávajú ich zraniteľnosť voči rôznym formám ubližovania a zneužívania, ako je obchodovanie s ľuďmi, pracovné vykorisťovanie a rodovo podmienené násilie vrátane sexuálneho vykorisťovania. Niektoré skupiny sú voči týmto rizikám zraniteľnejšie ako iné, vrátane, okrem iného, utečieniek z Ukrajiny bez osobných dokladov, rómskych komunít, osôb LGBTQIA+, osamelých žien a matiek samoživiteliek, ktoré nemajú prístup k službám starostlivosti o deti a/alebo žien starajúcich sa o členov rodiny, ako aj vrátane detí (prichádzajúcich bez sprievodu), osôb so zdravotným postihnutím a osôb žijúcich vo vidieckych oblastiach.^{lxvi}

Z Multi-sektorového hodnotenie potrieb, ktoré uskutočnili UNHCR a IOM v novembri 2022 so zameraním na **Maďarsko** vyplynulo, že **nedostatočný prístup k informáciám o pracovných príležitostiach a službách na trhu práce** bol uvedený ako jeden z hlavných problémov, ktorému čelí 49 % respondentov a respondentiek.^{lxvii} Nedostatok informácií **obmedzuje utečencov a utečienky z Ukrajiny na úzky okruh nízko platenej a nelegálnej práce**, ktorá bola vo viacerých prípadoch priamo označená za pracovné vykorisťovanie, za prácu bez zmluvy alebo bez odvodov do sociálneho poistenia.^{lxviii} Okrem toho, keďže väčšina informácií o pracovných príležitostiach je prístupná prostredníctvom platforiem sociálnych médií ako sú Facebook a Telegram, chýba dohľad nad dodržiavaním pracovných predpisov, čo vystavuje utečencov a utečienky ďalšiemu riziku pracovného vykorisťovania.^{lxix} Podobne aj v Rumunsku a Moldavsku sa objavili správy o pracovnom vykorisťovaní, keď utečienky z Ukrajiny dostávali nižšiu mzdu a museli pracovať dlhšie. Riziko pracovného vykorisťovania súvisí aj s jazykovou bariérou, keďže zmluvy často nie sú preložené do ukrajinčiny a napríklad v **Rumunsku** mnohí inšpektori práce nehovoria tým istým jazykom ako utečenci a utečienky z Ukrajiny, čo sťažuje nahlasovanie a identifikáciu prípadov zneužívania.^{lxx}

Nedostatok finančných prostriedkov ovplyvňuje prístup utečencov a utečieniek z Ukrajiny k bezpečnému ubytovaniu a potravinám a zvyšuje riziko vykorisťovania. Podľa nedávneho prieskumu Nórskej rady pre utečencov až 68 % utečencov a utečieniek v **Poľsku, Rumunsku a Moldavsku** uviedlo, že nie sú schopní pokrývať svoje základné potreby, ako sú náklady na potraviny, vodu, ošatenie, ubytovanie a zdravotnú starostlivosť,^{lxxi} pričom v prípade Rómov z Ukrajiny v **Moldavsku** sa toto číslo zvyšuje na 100 %. V situácii, keď utečenci a utečienky nie sú schopní pokryť svoje základné potreby, bolo v **Maďarsku a Poľsku**^{lxxii} hlásené pracovné vykorisťovanie a iné formy zneužívania výmenou za poskytnutie súkromného ubytovania. Medzitým boli v prípade tých, ktorí bývajú v hromadných ubytovacích zariadeniach, hlásené rôzne formy vykorisťovania a zneužívania, okrem iného vrátane vonkajšieho dohľadu, potenciálne škodlivých zásahov, preplnenosti a neposkytnutia nepretržitého prístupu do ubytovacích centier.^{lxxiii}

Vládne politiky vrátane neuznávania ukrajinských diplomov môžu zhoršiť existujúce problémy utečencov a utečieniek s pokrytím ich základných potrieb. Na ilustráciu, medzi prekážky **na Slovensku** patrí nutnosť získať licenciu na podnikanie, čo je zdĺhavý proces.^{lxxiv} Problém s možnosťou podnikania spolu s ťažkosťami so zamestnaním sa **na Slovensku** tak môžu zhoršiť problémy, ktorým utečenci a utečienky z Ukrajiny často čelia pri zabezpečovaní svojich základných životných potrieb.

Uvedené prekážky môžu dostávať utečencov z Ukrajiny do zraniteľnej situácie, a to najmä ženy, čo môže viesť k negatívnym mechanizmom vyrovnávania sa so vzniknutou situáciou. **Ženy môžu s väčšou pravdepodobnosťou pracovať v neformálnom sektore vrátane vykorisťovateľských foriem práce ako je práca v domácnosti, práca v sex biznise alebo pornografii,**^{lxxv} alebo obchodovanie s ľuďmi.^{lxxvi} Okrem toho existuje **nedostatočná informovanosť o možnostiach riešenia rodovo podmieneného násilia** a neistota [ponuky] už aj tak obmedzeného počtu existujúcich programov, ako uvádzajú utečienky v **Maďarsku a Poľsku.**^{lxxvii} Okrem toho je dostupnosť informácií o rodovo podmienenom násilí pre Ukrajinky rómskeho pôvodu, ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím a osoby s nízkou gramotnosťou obmedzená, v dôsledku čoho sa prístup žien k týmto službám zhoršuje a tým sa zvyšuje riziko, že naďalej zotrávajú v zraniteľnom postavení.^{lxxviii}

Rómske komunity čelia ďalším formám diskriminácie

Utečenci a utečenky z Ukrajiny čelia viacerým prekážkam, keď sa snažia nájsť si svoje miesto ako utečenci v hostiteľských krajinách. Pre utečencov a utečenky z menšinových skupín na Ukrajine, najmä pre Rómov, existujú ďalšie prekážky. Diskriminácia rómskych komunít bola v hostiteľských krajinách ako sú **Moldavsko, Rumunsko a Slovensko**, už predtým vnímaná ako rozšírený problém. Rómovia a Rómky z Ukrajiny preto čelia výzvam, ktoré súvisia nielen s utečeneckým statusom, ale aj s tým, že sú súčasťou marginalizovanej komunity, pričom sa musia potýkať s problémami súvisiacimi napríklad s chýbajúcimi dokladmi a nízkou úrovňou vzdelania.

Už pred ruskou celoplošnou inváziou mnohí Rómovia a Rómky na Ukrajine nemali riadne doklady o občianstve a pobyte.^{lxv} Súvisí to resp. je to umocnené skutočnosťou, že podľa údajov z roku 2022 bolo približne 10 - 20 % z odhadovaných 400 000 Rómov žijúcich na Ukrajine bez štátnej príslušnosti alebo im hrozila strata štátnej príslušnosti.^{lxv} Vzhľadom na chýbajúce doklady o osobnom stave a nízku úroveň vzdelania, najmä u žien, ruská celoplošná invázia ešte viac prehĺbila existujúcu diskrimináciu a obmedzila schopnosť Rómov a Rómiek zabezpečiť si zamestnanie. Rómske ženy aj muži pocítili obmedzenie činností, ktoré im prinášajú príjem, pričom niektorí uvádzajú, že sú na trhu práce neustále diskriminovaní kvôli svojmu etnickému pôvodu a farbe pleti.^{lxvi}

Táto diskriminácia bráni ich začleneniu do hostiteľskej spoločnosti, čo následne komplikuje ich schopnosť vybudovať si udržateľné živobytie. Na ilustráciu, z nedávnej správy UNHCR vyplynulo, že respondenti a respondentky bývajúci v hromadných ubytovacích zariadeniach sa stretávajú s tým, že im povedali, že sú Rómovia a teda pre nich nie sú k dispozícii žiadne pracovné miesta.^{lxvii} K týmto výzvam sa pridáva chýbajúci prístup k službám starostlivosti o deti. Tým sa pre ženy vytvára ďalšia prekážka zamestnanosti v **Moldavsku**,^{lxviii} najmä pre menšinové skupiny ako je **rómska** komunita, ktorá čelí väčším prekážkam v integrácii príležitostí na živobytie pri získavaní zdrojov príjmu.^{lxix} V krajinách ako je **Maďarsko** rómski utečenci a utečenky hlásili ťažkosti s prístupom k podporným službám, pričom ďalšie prekážky pri zabezpečení živobytia môžu znásobovať stres.^{lxxx}

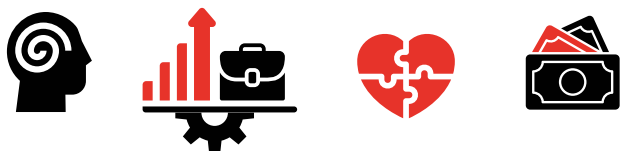
Prekážky, ktorým čelia rómske komunity, vyplynuli aj z rozhovorov s kľúčovými informátormi z organizácií občianskej spoločnosti na Slovensku a v Moldavsku. Zástupkyne týchto organizácií uviedli, že cyklický prenos chudoby z generácie na generáciu, s ktorými sa stretávajú mnohí Rómovia, mimoriadne sťažuje vstup do systémov formálneho zamestnania, navyše k výzvam, ktorým musia čeliť pri hľadaní pracovných možností a učení sa jazyka hostiteľskej krajiny, ak ho ešte neovládajú.^{lxxi} Táto generačná chudoba prispieva aj k diskriminácii pri vstupe do hostiteľských krajín a pri hľadaní pracovných možností a možností ubytovania. Napríklad odpovejúca osoba z moldavskej organizácie občianskej spoločnosti uviedla, že pri koordinácii programu pre moldavské rodiny, ktoré mali prijať utečencov a utečenky z Ukrajiny, boli niektoré rodiny proti poskytovaniu prístrešia pre rómskych jednotlivcov a rodiny.^{lxxii}

Okrem toho etnická príslušnosť a jej širší sociálno-ekonomický kontext môžu predstavovať ďalšie prekážky, pokiaľ ide o digitálnu gramotnosť a prístup k digitálnym riešeniam problémov, ktorým utečenci a utečenky z Ukrajiny čelia.^{lxxiii} Napríklad z diskusií zameraných na cieľové skupiny s rómskymi utečencami v **Moldavsku**, ktoré sa uskutočnili v rámci nedávnej správy UNHCR, vyplynulo, že mnohé ženy sú negramotné a/alebo nevládajú elektronické zariadenia.^{lxxiv} Diskusie poukázali na to, že namiesto toho majú Rómovia a Rómky tendenciu získavať informácie od komunitných mediátorov, ktorí sa tešia veľkej dôvere.^{lxxv} Táto skutočnosť je obzvlášť dôležitá vzhľadom na to, do akej miery bola digitálna dostupnosť zdrojov charakteristickým znakom reakcie na inváziu na Ukrajinu.

Finančná pomoc pri hľadaní a rozširovaní príležitostí na živobytie

Napriek dostupnej sociálnej a finančnej podpore a ich ekonomickej angažovanosti majú utečenkyne z Ukrajiny slabú finančnú odolnosť.^{lxviii} Zo zistení výskumu uskutočneného v **Rumunsku a Moldavsku** vyplynulo, že väčšina opýtaných utečieniek z Ukrajiny nie je pripravená reagovať na mimoriadne finančné situácie a po návrate na Ukrajinu nie je schopná uhrádzať svoje dlhodobé výdavky alebo znovu si vybudovať svoj život.^{lxviii} Vzhľadom na tieto výzvy je jedným z kľúčových faktorov, ktorý umožňuje utečencom a utečenkám z Ukrajiny uspokojovať základné potreby a hľadať príležitosti na živobytie, **hotovostná pomoc alebo pomoc vo forme poukážok.**

Potrebu hotovostnej pomoci alebo pomoci vo forme poukážok uviedlo ako prioritu 58 % respondentov v **Maďarsku**.^{lxviii} Aj utečenky v **Moldavsku** zdôraznili potrebu hotovostnej pomoci. Na sociálne dávky vrátane hotovostnej pomoci, ale aj podporu v nezamestnanosti a príspevky na bývanie sa v kombinácii s inými zdrojmi príjmu spoliehalo² 77 % žien, ktoré vyplnili Prieskum zámerov UNHCR (august - september 2022) na **Slovensku**, 74 % v **Moldavsku**, 53 % v **Poľsku** a 36 % v **Rumunsku**.^{lxviii} Podľa nedávnej správy Nórskej rady pre utečencov a Upinion, ide o najviac uvádzanú potrebu medzi utečencami a utečenkami v **Poľsku, Rumunsku a Moldavsku**, ktorá však zatiaľ zostáva pre väčšinu nedostupná.^{xc} Hoci podľa správy organizácií HIAS a VOICE z roku 2022 hotovostná pomoc alebo pomoc vo forme poukážok údajne existuje v **Maďarsku**, nie je však jasné, ako sa k nej dostať, pričom v tejto analýze neboli zistené resp. uvedené záznamy o finančnej pomoci od maďarskej vlády.^{xcii}

Okrem uspokojovania základných potrieb, ako je strava, ošatenie, ubytovanie alebo doprava, môžu programy hotovostnej pomoci a pomoci vo forme poukážok poskytnúť utečencom a utečenkám aj väčšiu flexibilitu a kontrolu nad ich vlastným životom. Tieto programy im pomáhajú nielen pri uspokojovaní ich základných potrieb, ale sú aj cennou investíciou, ktorá môže prispieť k schopnosti utečencov a utečieniek zabezpečiť si dôstojné živobytie. To môže pomôcť dotknutému obyvateľstvu cítiť sa silnejšie a samostatnejšie, čo má priamy vplyv na ich duševné zdravie a pohodu a znižuje pravdepodobnosť uchýľovania sa k negatívnym stratégiám zvládania situácie. Programy hotovostnej pomoci a pomoci vo forme poukážok môžu tiež stimulovať ekonomiky krajín susediacich s Ukrajinou, keďže podporujú utečencov a utečenky investíciami do poľnohospodárstva, grantmi na začatie alebo podporu podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti, vrátane v oblasti digitálneho sektora.

² Medzi ďalšie zdroje príjmov podľa prieskumu UNHCR (august-september 2022) patria úspory, príjem zo zamestnania, príjem zo samostatnej zárobkovej činnosti, dôchodok, investície, [sic] úspory, poisťenie, [speňažený] majetok, pôžičky/úvery, prevody od príbuzných a priateľov a iné zdroje, ktoré nie sú uvedené vyššie.

OSVEDČENÉ POSTUPY

Maďarsko, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko upravili svoje zákony alebo zaviedli právne predpisy, ktoré umožňujú prístup na trh práce osobám so štatútom dočasnej ochrany podľa smernice EÚ o dočasnej ochrane alebo dokonca aj bez štatútu prechodného pobytu v **Moldavsku**.^{xcii}

V **Maďarsku, Rumunsku, Moldavsku a Poľsku** môžu utečenci a utečenky získať prácu bez pracovného povolenia.^{xciii}

V **Poľsku** majú utečenci a utečenky prístup k bezplatným poradenským službám pri začatí podnikania, ktoré poskytuje poradenské centrum vo Varšave - Dzia.Business in Warsaw, čo je iniciatíva realizovaná mimovládnu organizáciou s podporou ukrajinskej vlády.^{xciv}

Utečenci a utečenky z Ukrajiny nemusia mať štatút dočasnej ochrany alebo pracovné povolenie, aby mohli legálne pracovať v **Rumunsku** počas prvých 90 dní pobytu.^{xcv}

V **Rumunsku** vláda poskytuje legálny prístup k vzdelaniu všetkým deťom utečencov a utečieniek, dokonca aj tým bez štatútu dočasnej ochrany.^{xcvi} To znamená, že hoci iné prekážky, napríklad jazykové, môžu deťom brániť v zapojení sa do rumunského vzdelávacieho systému, táto možnosť je k dispozícii.

V **Moldavsku** poskytujú mobilné tímy pod vedením miestnych mimovládnych organizácií a s podporou Rozvojového programu Organizácie Spojených národov (UNDP) utečenkám osobám so skúsenosťou rodovo podmieneného násillia alebo nám ohrozeným právne, psychologické a sociálne poradenstvo, ako aj podporu živobytia, napríklad podporu pri absolvovaní odbornej prípravy, pri prístupe na oficiálny trh práce alebo vykonávaní samostatnej zárobkovej činnosti.

Rumunská vláda umožnila utečencom a utečenkám z Ukrajiny, ktorí chcú pracovať v neregulovaných povolaniach a nemajú doklady o odbornej kvalifikácii a praxi, zamestnať sa na základe čestného vyhlásenia predloženého zamestnávateľovi. Toto čestné vyhlásenie potvrdzuje, že osoba spĺňa potrebné odborné požiadavky a nespáchala žiadny trestný čin, pre ktorý by nemohla vykonávať túto prácu v Rumunsku.^{xcvii}

Na podporu digitálnych riešení sa podnikli pozitívne kroky, keďže pre utečencov a utečenky z Ukrajiny je čoraz viac bezplatne k dispozícii široká škála **digitálneho vzdelávania, digitálnych zručností, a spôsobov jazykového vzdelávania**. Jedným z príkladov je platforma Jobs for Ukraine (Pracovné miesta pre Ukrajinu), ktorá ponúka bezplatné elektronické vzdelávanie sa vlastným tempom v oblasti digitálnych a technických zručností na účely zamestnania.^{xcviii}

V apríli 2022 Európsky orgán pre bankovníctvo upravil finančné predpisy, čím umožnil utečencom a utečenkám z Ukrajiny otvoriť si základný bankový účet s menšími požiadavkami na identifikáciu.^{xcix} Väčšina žien v prijímajúcich krajinách si mohla úspešne otvoriť bankový účet.

Digitálne dátové koridory Medzinárodnej finančnej korporácie spájajú poskytovateľov informácií o úveroch, finančné inštitúcie a odborníkov z odvetvia, s cieľom umožnenia cezhraničného vytvárania medzinárodnej úverovej histórie, overovania totožnosti a elektronického sprístupnenia údajov o bankových transakciách.^c To umožňuje utečencom a utečenkám z Ukrajiny v hostiteľských krajinách získať jednoduchší prístup k finančným službám.

Tento mechanizmus výmeny údajov funguje už vo viacerých krajinách vrátane **Poľska**.^{ci}

V **Poľsku, Moldavsku, Rumunsku a na Slovensku** UNHCR poskytoval utečencom a utečenkám mesačnú hotovostnú pomoc.

Hoci zodpovednosť nesie verejný sektor, súkromný sektor zohráva kľúčovú úlohu pri podpore živobytia vysídlených osôb, najmä v oblasti IT. Uvedomujúc si nedostatok pracovných miest v oblasti cloudových technológií, jedna súkromná spoločnosť spustila online platformu na zvyšovanie úrovne zručností/rekvalifikáciu ukrajinských utečencov a utečieniek. Od októbra 2022 program ponúka možnosti odbornej prípravy a mentorstva a spája absolventov viac ako 40 partnermi v oblasti zamestnávania po celom svete, a takto im ponúka pracovné príležitosti.^{cii}

V **Moldavsku** projekt Robota ponúka právne poradenstvo a ochranu pracovných práv utečencov a utečieniek a ľudí z hostiteľskej komunity.^{ciii} Utečenci vedia nahlásiť akékoľvek pracovné vykorisťovanie na on-line platforme na oznamovanie nekalých praktík www.ida.md.^{civ} V rámci projektu bola tiež vypracovaná a zverejnená Príručka o pracovných právach pre utečencov.^{cv}

Na **Slovensku** miestna mimovládna organizácia SME SPOLU s podporou UNHCR spustila IT kurzy špeciálne pre ženy, aby si vybudovali zručnosti a naučili sa viac o základných aspektoch IT ako je práca s rôznymi softvérovými programami, a aby tak následne získali viac zručností na lepšie uplatnenie sa na trhu práce.^{cvi}

V **Moldavsku** Národná agentúra pre zamestnanosť a UNDP (Rozvojový program Organizácie Spojených národov) zorganizovali päť veľtrhov práce, na ktorých bolo zverejnených viac ako 3 500 voľných pracovných miest. Na veľtrhoch práce sa zúčastnilo viac ako 2 000 ľudí vrátane utečencov a utečieniek z Ukrajiny. Zástupcovia súkromného sektora, Národná agentúra pre zamestnanosť a UNDP sa zapojili do tematických diskusií o možnostiach a prekážkach prístupu utečencov a utečieniek k práci a k dôstojným pracovným podmienkam.^{cvi}

S cieľom reagovať na obmedzené možnosti služieb starostlivosti o deti v **Moldavsku** bol s podporou UNDP vytvorený certifikovaný program odbornej prípravy pre pracovníčky alternatívnej starostlivosti (pestúny). Odborná príprava je dostupná pre Moldavcov aj utečenky z Ukrajiny.^{cviii}

Komisia pre postavenie žien (CSW67) na svojom 67. zasadnutí uznala rozhodujúcu úlohu technológií a inovácií pri dosahovaní rodovej rovnosti, ktoré sú relevantné pre situáciu utečieniek z Ukrajiny. Závery CSW67 prijaté členskými štátmi poskytujú vládam, súkromnému sektoru, občianskej spoločnosti a mládeži, koncepciu na podporu plného a rovnocenného zapájania sa žien a dievčat do digitálnych technológií a inovačných procesov, ako aj na podporu ich vedúceho postavenia v tejto oblasti, so zreteľom na dodržiavanie ľudských práv a potrieb žien a dievčat.^{cix}

ODPORÚČANIA

Ruská celoplošná invázia na Ukrajinu prinútila milióny ľudí opustiť svoje domovy, pričom z viac ako 8 miliónov ľudí sa stali utečenci.³ To, ako utečenky z Ukrajiny prežívajú túto zmenu, je do veľkej miery ovplyvnené rodovou povahou krízy ako aj rodovými prekážkami, ktorým čelia. Týka sa to najmä schopnosti utečieniek z Ukrajiny hľadať a rozvíjať udržateľné zdroje živobytia. Na základe skúmania týchto prekážok je možné poskytnúť niekoľko odporúčaní, ako môžu vlády susedných hostiteľských krajín, aktéri súkromného sektora, mimovládne organizácie, organizácie občianskej spoločnosti a medzinárodné organizácie³ pomôcť pri riešení týchto prekážok v oblasti živobytia v budúcnosti.

» Odborné kvalifikácie

- 1 Vlády hostiteľských krajín by mali pokračovať v poskytovaní sociálnej pomoci utečencom a utečenkám a rozšíriť poskytovanie tejto pomoci, pri súčasnom poskytovaní intenzívnej jazykovej prípravy, kurzov zvyšovania úrovne zručností a uznávaní zručností, s cieľom uľahčiť prechod k udržateľnému zamestnaniu, ktoré zodpovedá ich vzdelaniu a zručnostiam pri hľadaní práce.
- 2 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali zabezpečiť prístup k pracovným príležitostiam, jazykovú podporu a vysvetlenie procesov na trhu práce. Tieto informácie by sa mali zdieľať prostredníctvom kľúčových digitálnych aplikácií, ako aj v tranzitných centrách a prístrešiach.
- 3 Vlády hostiteľských krajín by mali zabezpečiť právny rámec umožňujúci prácu na čiastočný úväzok. Konkrétne by vlády mali rozšíriť kategórie práce na čiastočný úväzok, na ktoré sa vzťahuje výnimka, o osoby s osobitnými potrebami v oblasti starostlivosti o dieťa/nezaopatrené osoby, a o osoby aktívne zapísané do jazykových kurzov alebo odbornej prípravy, aby sa zamestnávateľa nebránili ich zamestnávaniu na čiastočný úväzok.
- 4 Vlády hostiteľských krajín by mali ponúknuť utečencom a utečenkám z Ukrajiny zjednodušené a urýchlené postupy na uznanie ich diplomov a iných dokladov o zručnostiach v hostiteľských krajinách.
- 5 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali poskytnúť utečencom a utečenkám pomoc pri získavaní digitalizovaných akreditovaných kvalifikácií ako aj pri preklade dokladov o odbornej kvalifikácii a zručnostiach, ktoré si priniesli z Ukrajiny.
- 6 Inštitúty pre zamestnanosť a odbornú prípravu v jednotlivých hostiteľských krajinách by mali vyčleniť zdroje na zabezpečenie účinnejšieho zosúladenia potrieb spoločností a zručností utečencov a utečieniek z Ukrajiny.
- 7 Vlády hostiteľských krajín by mali posilniť spoluprácu so súkromným sektorom s cieľom rozšíriť prístup k možnostiam učňovskej prípravy, stáží a mentorstva. V prípade existujúcich programov by podniky mali prispôsobiť programy odbornej prípravy na pracovisku tak, aby zahŕňali týždennú časovú dotáciu na jazykovú prípravu.
- 8 Humanitárni aktéri by mali do intervenčných opatrení zameraných na zabezpečenie živobytia pre utečencov a utečenky z Ukrajiny začleniť aj zdravotnú starostlivosť a psychologickú pomoc, čo im môže pomôcť rozvíjať zručnosti a odolnosť, ktoré sú potrebné na zvládanie emocionálnych a psychologických stresových faktorov, ktoré môžu brániť ich schopnosti pracovať, a zároveň zvýšiť ich motiváciu, produktivitu a pracovný výkon.

³ V odporúčaníach sa mimovládne organizácie, organizácie občianskej spoločnosti a medzinárodné organizácie sú vo všeobecnosti označujú ako humanitárni aktéri.

» Možnosti jazykového vzdelávania

- 9 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali naďalej poskytovať bezplatné jazykové kurzy, v ktorých sa vyučujú úradné jazyky hostiteľskej krajiny a angličtina.
- 10 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali ponúkať jazykové kurzy na diaľku, aby sa zvýšila ich dostupnosť aj pre tých, ktorí môžu mať povinnosti v oblasti starostlivosti, ktoré im bránia v osobnej účasti na kurzoch, alebo pre tých, ktorí žijú vo vidieckych oblastiach.

» Služby v oblasti starostlivosti a poskytovanie pomoci

- 11 Vlády hostiteľských krajín by mali zabezpečiť pravidelný prístup k zariadeniam starostlivosti o deti, o staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím a dlhodobo choré osoby. Pokiaľ ide o starostlivosť o deti, osobitná pozornosť by sa mala venovať zariadeniam potrebným pre deti, ktoré študujú online podľa vzdelávacích programov ukrajinských škôl, aby ich primárni poskytovatelia starostlivosti mohli pracovať.
- 12 Vlády hostiteľských krajín, humanitárni aktéri a súkromný sektor by mali podporovať spoluprácu, ktorá umožňuje ďalšie poskytovanie primeraných a dobre vybavených služieb v oblasti starostlivosti, a ktorá tak môže posilniť verejné a súkromné poskytovanie služieb sociálnej starostlivosti.
- 13 Humanitárni aktéri by mali podporovať riešenia v oblasti starostlivosti, ktoré nie sú spojené len s [príležitostne] ponúkanými aktivitami, na ktorých sa zúčastňujú utečenci a utečanky v z Ukrajiny, ale ktoré sú pravidelne dostupné a rodovo rezponzívne. Ak je to možné, tieto iniciatívy by mali viesť samotné utečanky z Ukrajiny, aby sa navzájom podporovali pri poskytovaní služieb starostlivosti na základe existujúcich sietí a príležitostí.

» Ochrana a rodovo podmienené násilie

- 14 Ministerstvo práce v hostiteľských krajinách by malo zaviesť vhodné ochranné a zabezpečovacie opatrenia vrátane pravidelného monitorovania vysoko rizikových odvetví z hľadiska pracovného vykorisťovania. Je taktiež potrebné rozšíriť opatrenia na prevenciu obchodovania s ľuďmi ako aj reakcie naň vrátane rodovo rezponzívnych informačných kampaní pre utečencov a utečanky z Ukrajiny o rizikách a o tom, kde hľadať pomoc.
- 15 Aktéri zapojení do programu pre zabezpečenie živobytia by mali do svojich projektov zahrnúť rodovú analýzu, ktorá sa zameriava na otázky, ako sú povinnosti v oblasti starostlivosti a rodovo podmieneného násillia. Títo aktéri by mali zohľadňovať aj špecifické potreby a výzvy, ktorým čelia utečenci a utečanky z Ukrajiny, najmä ženy, Rómovia a osoby LGBTQIA+.
- 16 Aktéri zapojení do programu pre zabezpečenie živobytia by do tohto programu mali začleniť nástroje zmiernovania rizika rodovo podmieneného násillia vo fázach jeho návrhu, realizácie, monitorovania a hodnotenia. Tým sa zabezpečí, že riziká a obavy súvisiace s rodovo podmieneným násillím sa budú riešiť vopred, čo zaručí, že zapojené osoby v programe, najmä ženy a dievčatá, budú vo väčšom bezpečí. To môže následne zlepšiť výsledky v jednotlivých odvetviach.
- 17 Humanitárni aktéri, ktorí sa zaoberajú problematikou rodovo podmieneného násillia by mali vyškoliť terénne sociálne služby v oblasti prevencie rodovo podmieneného násillia a existujúcich bezpečných možností jeho riešenia. Osoby, ktoré zažili rodovo podmienené násillie budú mať takto rýchlejší prístup k život zachraňujúcim službám a zlepši sa informovanosť pre ľudí, ktorí o nich nevedia alebo k nim nemajú prístup.
- 18 Zamestnávateľia by mali poskytovať zmluvy v jazykoch, ktorým utečenci a utečanky z Ukrajiny rozumejú, a zabezpečiť ich informovanosť o ich pracovných právach v hostiteľskej krajine a o tom, ako k nim získať prístup.

» Menšinové komunity

- 19 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali poskytovať cielenejšiu pomoc rómskym komunitám s cieľom zvýšiť ich schopnosť zamestnať sa. Toto úsilie by malo byť spojené s iniciatívami zameranými na zmiernenie rizík ochrany spojených s predčasným ukončením školskej dochádzky, manželstvom a tehotenstvom.
- 20 Vlády hostiteľských krajín by mali podporovať politiky sociálneho začlenenia s cieľom bojovať proti diskriminácii a podporovať sociálnu súdržnosť s hostiteľskými komunitami.
- 21 Humanitárni aktéri by mali zlepšiť poskytovanie informácií rómskym komunitám o tom, ako získať prístup k službám a právam. V záujme zlepšenia poskytovania informácií by humanitárni aktéri mali pri ich šírení zohľadniť aj to, kde a ako majú rómske komunity tendenciu získavať dôveryhodné informácie.
- 22 Vlády hostiteľských krajín by mali odstrániť prekážky, ktorým čelia rómski utečenci a utečenky pri získavaní potvrdení o udelení štatútu [dočasného útočiska].
- 23 Humanitárni aktéri by sa mali zapojiť do diskusií s rómskymi komunitami, najmä so ženami a dospelými dievčatami, aby ďalej skúmali a pochopili ich potreby a ako tieto potreby možno zahrnúť do humanitárnych programov.

» Digitálny prístup

- 24 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali pokračovať v podpore žien pri zlepšovaní ich digitálnych zručností, a to aj prostredníctvom školení v oblastiach, ako je finančný manažment, digitálne podnikanie, počítačová gramotnosť, kódovanie, elektronický obchod a prístup na trhy.
- 25 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali podporovať digitálnu gramotnosť a zlepšiť dostupnosť služieb pre utečencov a utečenky z Ukrajiny. Patria sem, okrem iného, znalosti a technológie potrebné na prijímanie prevodov digitálnej hotovosti a služieb elektronickej verejnej správy, ktoré poskytuje ukrajinská vláda domácejmu obyvateľstvu v krajinách prijímajúcich utečencov a utečenky.
- 26 Vlády hostiteľských krajín, darcovia a aktéri súkromného sektora by mali podporiť digitálne príležitosti na podnikanie a prácu na diaľku, najmä pre utečenky, ktoré sú v pohybe a ktoré sa vracajú na Ukrajinu.
- 27 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali zabezpečiť, že digitálne zdroje a služby budú inkluzívne a ľahko dostupné pre všetkých utečencov a utečenky z Ukrajiny bez ohľadu na ich technické znalosti alebo jazykové schopnosti vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

» Potreba zberu údajov a výskumu

- 28 Aktéri zapojení do zberu údajov o utečencoch z Ukrajiny by mali zabezpečiť pravidelné rozčlenenie a šírenie údajov podľa pohlavia, rodu, veku, zdravotného postihnutia, etnického pôvodu a geografickej oblasti. To umožní prierezovú analýzu údajov s cieľom lepšie pochopiť komplexné potreby, prekážky a príležitosti utečencov a utečieniek z Ukrajiny.
- 29 Osobitné úsilie by sa malo venovať pochopeniu potrieb a prekážok, ktorým čelia rómski utečenci a utečenky.
- 30 V rámci úsilia pri zbere údajov by sa mala venovať osobitná pozornosť zberu spoľahlivých informácií o rodovej príslušnosti hlavy domácnosti, napríklad formulovaním otázky tak, aby bolo jasné, či sa za hlavu domácnosti považujú manželia, partneri alebo iní mužskí členovia rodiny na Ukrajine.

- 31 Aktéri zapojení do zberu údajov by mali systematicky zvyšovať úsilie pri zbere údajov a monitorovaní pracovných podmienok v odvetviach s vysokou mierou neformálneho a sezónneho zamestnávania, ako napríklad v poľnohospodárstve a pohostinských službách.
- 32 Vlády hostiteľských krajín by mali zlepšiť dostupné štatistiky týkajúce sa formálneho a neformálneho zamestnávania utečencov a utečieniek z Ukrajiny, ktoré sú holistické, ale zároveň aj rozčlenené podľa odvetvia a pohlavia. To umožní presnejšiu identifikáciu trendov a modelov, a tým pomôže príslušným aktérom lepšie uspokojovať potreby utečencov z Ukrajiny.
- 33 Údaje by sa mali zbierať aj so zameraním na pochopenie situácie mužských utečencov z Ukrajiny. Medzi konkrétne oblasti, ktoré je potrebné preskúmať, patrí situácia neregistrovaných mužov, a to z pohľadu toho, aké majú možnosti prístupu k práci a službám a ako prítomnosť mužov ovplyvňuje dynamiku domácností.
- 34 Aktéri zapojení do zberu údajov by mali doplniť chýbajúce kľúčové údaje o podmienkach utečencov a utečieniek z Ukrajiny, okrem iného vrátane:
- dopravnej situácie a dostupnosti pracovísk.
 - súvislosti medzi požiadavkami na dokumentáciu a prekážkami zamestnanosti.
 - dostupných zdrojov na učenie sa jazykov hostiteľskej krajiny a angličtiny.
 - rozdielov v prístupe k možnostiam a príležitostiam na obživu medzi utečencami a utečenkami žijúcimi v hromadných ubytovacích zariadeniach a v súkromnom ubytovaní, a medzi tými žijúcimi v mestských oblastiach a žijúcimi ďaleko od nich.
- 35 Ďalší výskum by sa mal venovať pochopeniu potrieb mladých utečencov a utečieniek, ktorí prechádzajú zo vzdelávania k zamestnaniu, nie sú zamestnaní ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy. Na základe toho by sa mali zaviesť špecifické programy a politiky, ktoré by pomohli uspokojiť tieto potreby, napríklad prostredníctvom možností odbornej prípravy a sociálneho začlenenia.
- 36 Aktéri zapojení do zberu a analýzy údajov by mali ďalej skúmať vplyvy sociálnej zmeny na domácnosti s jedným rodičom/ ženou samoživiteľkou, ktorá nesie plné bremeno starostlivosti o členov a členky domácnosti, riadenia domácnosti a tvorby príjmov.

» Finančná pomoc

- 37 Darcovia a vlády hostiteľských krajín by mali poskytnúť a umožniť bezpodmienečnú hotovostnú pomoc pre najzraniteľnejšie utečienky z Ukrajiny vrátane Rómiek, žien LGBTQIA+, žien čeliacim diskriminácii, žien so zdravotným postihnutím, žien s nižšími ekonomickými zdrojmi a žien poskytujúcim sexuálne služby.
- 38 Vlády hostiteľských krajín a humanitárni aktéri by mali uľahčiť finančné začlenenie utečieniek prostredníctvom cezhraničného sprístupnenia osobných bankových informácií pre utečencov a utečienky.

POZNÁMKY NA KONCI

- i Regionálna pracovná skupina pre rodovú rovnosť (2022) Making the Invisible Visible: An evidence-based analysis of gender in the regional response to the war in Ukraine (Zviditeľnenie neviditeľného: Analýza rodovej rovnosti v regionálnej reakcii na vojnu na Ukrajine založená na dôkazoch). Dostupné na <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/making-the-invisible-visible-an-evidence-based-analysis-of-gender-in-the-regional-response-to-the-war-in-ukraine>
- ii UNHCR (2023) UNHCR: One year after the Russian invasion, insecurity clouds return intentions of displaced Ukrainians (UNHCR: Rok po ruskej invázii neistota hatí zámyery vysídlených Ukrajincov vrátiť sa do vlasti). Dostupné na <https://www.unhcr.org/news/press/2023/2/63f78c0a4/unhcr-year-russian-invasion-insecurity-clouds-return-intentions-displaced.html>
- iii Európska rada (2023) Infographic – EU temporary protection for displaced persons (Infografika – Dočasná ochrana EÚ pre vysídlené osoby). Dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/temporary-protection-displaced-persons/#:~:text=On%20a%20March%202022%2C%20the%20Bosnia%20and%20Herzegovina%20and%20Kosovo>
- iv Európsky parlament (2022) Smernica o dočasnej ochrane. Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729331/EPRS_BRI\(2022\)729331_EN.pdf#:~:text=The%20EU%20Temporary%20Protection%20Directive%20%28Directive%202001%2F55%2FEC%29%20enables,six-monthly%20periods%2C%20for%20a%20maximum%20of%20another%20year](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729331/EPRS_BRI(2022)729331_EN.pdf#:~:text=The%20EU%20Temporary%20Protection%20Directive%20%28Directive%202001%2F55%2FEC%29%20enables,six-monthly%20periods%2C%20for%20a%20maximum%20of%20another%20year)
- v vláda Moldavskej republiky (2023) rozhodnutie vlády č. 21 z 18. januára 2023 poskytnutie dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny. Dostupné na https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135260&lang=ro UNHCR (neurčený dátum zverejnenia) Dočasná ochrana v Moldavsku. Dostupné na <https://help.unhcr.org/moldova/temporary-protection/>
- vi Európska centrálna banka (2023) Integrating Ukrainian refugees into the euro area labour market (Integrácia utečencov do trhu práce eurozóny). Dostupné na <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230301~3bb24371c8.en.htm>
- vii Európsky parlament (2022) Smernica o dočasnej ochrane. Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729331/EPRS_BRI\(2022\)729331_EN.pdf#:~:text=The%20EU%20Temporary%20Protection%20Directive%20%28Directive%202001%2F55%2FEC%29%20enables,six-monthly%20periods%2C%20for%20a%20maximum%20of%20another%20year](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729331/EPRS_BRI(2022)729331_EN.pdf#:~:text=The%20EU%20Temporary%20Protection%20Directive%20%28Directive%202001%2F55%2FEC%29%20enables,six-monthly%20periods%2C%20for%20a%20maximum%20of%20another%20year)
- viii UNHCR (2023) Ukraine Situation (Situácia na Ukrajine). Dostupné na <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation>
- ix UNHCR (2023) Regional protection profiling and monitoring: Protection risks and needs of refugees from Ukraine (Profilovanie a monitorovanie regionálnej ochrany: Riziká ochrany a potreby utečencov z Ukrajiny). Dostupné na <https://app.powerbi.com/view?r=sevrjrjoiZjYwMDFhMzZlMjZlZS00NzU1LTkzYzZgNTNlNzFiNjU3Y2RlIiwidCI6MjUyMz0TgXLTlY2NjQnQzNC04YTJlY1NDNkMmFmODBiZSlsImMiOjI9>
- x UNHCR (2023) Refugee coordination forum Republic of Moldova: Daily trends (Koordinačné fórum pre utečencov Moldavská republika: Denné trendy). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=54&geo=10784>
- xi EUROSTAT (2023) Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex – monthly data (Rozhodnutia o poskytnutí dočasnej ochrany podľa štátnej príslušnosti, veku a pohlavia - mesačné údaje). Dostupné na https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPFM_custom_3502053/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8e2878e4-92a8-4cba-b784-a4c2da69e7bf
- xii Tamže.
- xiii Tamže.
- xiv OECD (2022) Policy responses: Ukraine tackling the policy challenges: The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries (Politické reakcie: Ukrajina rieši politické výzvy: Potenciálny prínos ukrajinských utečencov k pracovnej sile v európskych hostiteľských krajinách). Dostupné na <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e88a6a55-en.pdf?>
- xv OECD (2022). The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries (Potenciálny prínos ukrajinských utečencov k pracovnej sile v európskych hostiteľských krajinách). Dostupné na <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55/>
- xvi OSN (2022) Ukraine: UN labour agency update shows 4.8 million jobs lost to war (Ukrajina: Údaje agentúry práce OSN najnovšie ukazujú, že vojna spôsobila stratu 4,8 milióna pracovných miest). Dostupné na <https://news.un.org/en/story/2022/05/1118012>
- xvii UNHCR (2022) Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xviii Výpočty organizácie OSN Ženy s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xix Tamže.
- xx Baumann, Megan a Kelly, Sonja (14. septembra 2022). The Ukrainian Refugee Crisis: A Women's Financial Inclusion and Resilience Stress Test (Ukrajinská utečenecká kríza: Záťažový test finančnej inklúzie a odolnosti žien). Dostupné na <https://srrn.com/abstract=4219262>
- xxi Tamže.
- xxii UNHCR (2023) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #3 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 3). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99072>
- xxiii Agentúra Európskej únie pre základné práva (2023) Fleeing Ukraine: Displaced people's experiences in the EU (Útek z Ukrajiny: Skúsenosti vysídlených osôb v EÚ). Dostupné na https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-ukraine-survey_en.pdf
- xxiv Tamže.
- xxv OECD (2023) What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine (Čo vieme o zručnostiach utečencov z Ukrajiny a ich prvých výsledkoch na trhu práce). Dostupné na <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/what-we-know-about-the-skills-and-early-labour-market-outcomes-of-refugees-from-ukraine-c7e694aa/>
- xxvi Európsky orgán práce (2022). ELA has completed a mapping exercise in the field of access to employment and social security for displaced persons coming from Ukraine (Európsky orgán práce (ELA) dokončil mapovanie v oblasti prístupu k zamestnaniu a sociálnemu zabezpečeniu pre vysídlené osoby z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/en/news/ela-has-completed-mapping-exercise-field-access-employment-and-social-security-displaced>
- xxvii OECD (2023) What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine (Čo vieme o zručnostiach utečencov z Ukrajiny a ich prvých výsledkoch na trhu práce). Dostupné na <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/what-we-know-about-the-skills-and-early-labour-market-outcomes-of-refugees-from-ukraine-c7e694aa/>
- xxviii Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informátorkami moldavskej organizácie občianskej spoločnosti, ktoré 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- xxix Anti-Slavery International a La Strada International (2023). Human rights due diligence on the risks of modern slavery for displaced workers (Náležitá starostlivosť v oblasti ľudských práv v súvislosti s rizikami moderného otroctva v prípade vysídlených pracovníkov). Dostupné na <https://www.antislavery.org/reports/human-rights-due-diligence-on-the-risks-of-modern-slavery-for-displaced-workers/>
- xxx Z rozhovorov s kľúčovými informátormi moldavskej organizácie občianskej spoločnosti, ktoré 6. apríla a 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- xxxi Európsky parlament (2022) Background note for the CONT-LIBE joint public hearing with authorities of Member States on the “Financial support for the treatment and accompanying of Ukrainian refugees (Podkladová správa pre spoločné verejné vypočutie výborov CONT-LIBE za účasti orgánov členských štátov na tému „Finančná podpora na zaobchádzanie a správanie ukrajinských utečencov“ [CONT-LIBE: Výbor pre kontrolu rozpočtu (CONT) a Výbor pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (LIBE)] Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/740000/IPOL_BRI\(2022\)740000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/740000/IPOL_BRI(2022)740000_EN.pdf)
- xxxii Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informátorkami moldavskej organizácie občianskej spoločnosti, ktoré 6. apríla a 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- xxxiii UNHCR (2023) Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine #3 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 3). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99072>
- xxxiv Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xxxv Tamže.
- xxxvi IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Multisektorové hodnotenie potrieb) (november 2022). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- xxxvii Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informátorkami slovenských moldavských organizácií občianskej spoločnosti, ktoré 6. apríla a 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- xxxviii CARE a UNWOMEN (2022) Rapid gender analysis of Ukraine (Rýchla rodová analýza Ukrajiny). Dostupné na <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>
- xxxix Tamže.
- xl Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámyery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xli CARE (2021) The Care Manifesto: A joint call for action by the Economic Justice and Rights Action Coalition civil society organisations and youth group leads (Manifest starostlivosti: Spoločná výzva na akciu zo strany „Akčnej koalície pre hospodársku spravodlivosť a práva“ združujúcej organizácie občianskej spoločnosti a mládežníckej skupiny). Dostupné na <https://insights.careinternational.org.uk/publications/the-care-manifesto-a-joint-call-for-action-by-the-economic-justice-and-rights-action-coalition-civil-society-organisations-and-youth-group-leads>

- xlii Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xliii IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach) (november 2022)). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- xliv UNHCR (v tlačí) "Surviving as we can" risks of gender based violence (GBV) & sexual exploitation & abuse (SEA), relating to private and collective accommodation, livelihoods, & accessibility, for persons fleeing Ukraine: Hungary & Poland („Prežiť, ako sa dá“ riziká rodovo podmieneného násillia a sexuálneho vykoristovania a zneužívania, týkajúce sa súkromného ubytovania a hromadných ubytovacích zariadení, živobytia a dostupnosti, pre osoby utekajúce z Ukrajiny; Maďarsko a Poľsko).
- xlvi HIAS a VOICE (2022) Slovakia Assessment Report - Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Slovensku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/slovakia/slovakia-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine>
- xlvii Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xlviii UNHCR a REACH (2023) Poland: Multi-sectoral needs assessment 2022 refugees from Ukraine (Poľsko: Multisektorové hodnotenie potrieb z hľadiska utečencov z Ukrajiny, 2022). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/poland/poland-multi-sectoral-needs-assessment-2022-refugees-ukraine>
- xlix IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach) (november 2022)). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- l Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- li Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informátorkami slovenskej organizácie občianskej spoločnosti, ktoré 6. apríla na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- lii CARE/SERA, Federácia mimovládnych organizácií na ochranu detí, Federácia sociálnych služieb, a „Plan International“ (2022) Rapid Gender Analysis Brief Ukrainian Refugees in Romania (Rýchla rodová analýza ukrajinských utečencov v Rumunsku). Dostupné na: https://careevaluations.org/wp-content/uploads/RGA-Brief_Romania_Final_Clean.pdf
- liii Tamže.
- liiii UNWOMEN a Populačný fond OSN (2022) Baseline Study on Stereotypes in Eastern Partnership Countries (Základná štúdia o stereotypoch v krajinách Východného partnerstva). Dostupné na <https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2022-03/Analyticalpercent20Brief.pdf>
- liv Tamže.
- lv CARE a UNWOMEN (2022) Rapid gender analysis of Ukraine (Rýchla rodová analýza Ukrajiny). Dostupné na <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>
- lvi REACH a UNHCR (2022) Poland: Multi-sectoral needs assessment 2022 refugees from Ukraine (Poľsko: Multisektorové hodnotenie potrieb z hľadiska utečencov z Ukrajiny, 2022). Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/poland/poland-multi-sectoral-needs-assessment-2022-refugees-ukraine>
- lvii REACH a UNHCR (2022) Moldova: Multi-sector needs assessment, September 2022 (Moldavsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach), september 2022. Dostupné na <https://reliefweb.int/report/moldova/moldova-multi-sector-needs-assessment-september-2022>
- lviii REACH a UNHCR (2022) Slovakia: Multi-sectoral needs assessment October 2022 (Slovensko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach, október 2022). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/slovakia/slovakia-multi-sectoral-needs-assessment-october-2022>
- lix IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach) (november 2022)). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- lx REACH a UNHCR (2023) Poland: Multi-sectoral needs assessment 2022 (Poľsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach, 2022). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99419>
- lxi REACH a UNHCR (2023) Romania: Multi-sectoral needs assessment (December 2022) (Rumunsko: Multisektorové hodnotenie potrieb (december 2022)). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/romania/romania-multi-sector-needs-assessment-december-2022>
- lxii Regionálna pracovná skupina pre rodovú rovnosť (2022) Making the Invisible Visible (Zviditeľnenie neviditeľného). Dostupné na <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/making-the-invisible-visible-an-evidence-based-analysis-of-gender-in-the-regional-response-to-the-war-in-ukraine>
- lxiii Hoff, Suzanne a de Volder, Eefje (máj 2022) Preventing human trafficking of refugees from Ukraine - A rapid assessment of risks and gaps in the anti-trafficking response (Prevenca obchodovania s ľuďmi týkajúca sa utečencov z Ukrajiny - rýchle posúdenie rizík a nedostatkov v boji proti obchodovaniu s ľuďmi) Dostupné na https://freedomfund.org/wp-content/uploads/UkraineAntiTraffickingReport_2022_05_10.pdf
- lxiv IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Posúdenie potrieb vo viacerých oblastiach) (november 2022)). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- lxv HIAS a VOICE (2022) Slovakia Assessment Report - Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Slovensku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/slovakia/slovakia-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine>
- lxvi Anti-Slavery International a La Strada International (2023). Human rights due diligence on the risks of modern slavery for displaced workers (Náležitá starostlivosť v oblasti ľudských práv v súvislosti s rizikami moderného otroctva v ohradení vysídlených pracovníkov). Dostupné na <https://www.antislavery.org/reports/human-rights-due-diligence-on-the-risks-of-modern-slavery-for-displaced-workers/>
- lxvii Tamže.
- lxviii Nórská rada pre utečencov a Upinion (2023) Hidden hardship: 1 year living in forced displacement for refugees from Ukraine (Skryté ťažkosti: Rok života v nútenom vysídlení pre utečencov z Ukrajiny). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/poland/hidden-hardship-one-year-living-forced-displacement-refugees-ukraine>
- lxix UNHCR (v tlačí) "Surviving as we can" risks of gender based violence (GBV) & sexual exploitation & abuse (SEA), relating to private and collective accommodation, livelihoods, & accessibility, for persons fleeing Ukraine: Hungary & Poland („Prežiť, ako sa dá“ riziká rodovo podmieneného násillia a sexuálneho vykoristovania a zneužívania, týkajúce sa súkromného ubytovania a hromadných ubytovacích zariadení, živobytia a dostupnosti, pre osoby utekajúce z Ukrajiny; Maďarsko a Poľsko).
- lxx Tamže.
- lxxi Európsky orgán práce (2022). ELA has completed a mapping exercise in the field of access to employment and social security for displaced persons coming from Ukraine (Európsky orgán práce (ELA) dokončil mapovanie v oblasti prístupu k zamestnaniu a sociálnemu zabezpečeniu pre vysídlené osoby z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/en/news/ela-has-completed-mapping-exercise-field-access-employment-and-social-security-displaced>
- lxxii Európsky orgán práce (2022). ELA has completed a mapping exercise in the field of access to employment and social security for displaced persons coming from Ukraine (Európsky orgán práce (ELA) dokončil mapovanie v oblasti prístupu k zamestnaniu a sociálnemu zabezpečeniu pre vysídlené osoby z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/en/news/ela-has-completed-mapping-exercise-field-access-employment-and-social-security-displaced>
- lxxiii HIAS a VOICE (2022) Moldova Assessment Report - Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Moldavsku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/moldova/moldova-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine>
- lxxiv UNHCR (v tlačí) "Surviving as we can" risks of gender based violence (GBV) & sexual exploitation & abuse (SEA), relating to private and collective accommodation, livelihoods, & accessibility, for persons fleeing Ukraine: Hungary & Poland („Prežiť, ako sa dá“ riziká rodovo podmieneného násillia a sexuálneho vykoristovania a zneužívania, týkajúce sa súkromného ubytovania a hromadných ubytovacích zariadení, živobytia a dostupnosti, pre osoby utekajúce z Ukrajiny; Maďarsko a Poľsko).
- lxxv Tamže.
- lxxvi Európsky parlament (2022) Russia's war on Ukraine: The situation of Roma people fleeing Ukraine (Ruská vojna proti Ukrajine: Situácia Rómov utekajúcich z Ukrajiny). Dostupné na [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729411/EPRS-ATA\(2022\)729411_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729411/EPRS-ATA(2022)729411_EN.pdf)
- lxxvii UNWOMEN a Chiricli - medzinárodná charitatívna organizácia a [rómsky] ženský fond (2018) The rights of Roma women in Ukraine (Práva rómskych žien na Ukrajine). Dostupné na https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/Country/Ukraine/ROMA_eng_Final-compressed.pdf
- lxxviii Európska sieť na ochranu osôb bez štátnej príslušnosti (2022) Briefing: Stateless people and people at risk of statelessness forcibly displaced from Ukraine (Briefing: Osoby bez štátnej príslušnosti a osoby, ktorým hrozí stav bez štátnej príslušnosti, násilne vysídlené z Ukrajiny). Dostupné na https://www.statelessness.eu/sites/default/files/2022-03/ENS%20Briefing%20-%20Stateless%20people%20displaced%20from%20Ukraine%20-%20March%202022_1.pdf
- lxxix CARE a UNWOMEN (2022) Rapid gender analysis of Ukraine (Rýchla rodová analýza Ukrajiny). Dostupné na <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>
- lxxx UNHCR (v tlačí) "Surviving as we can" risks of gender based violence (GBV) & sexual exploitation & abuse (SEA), relating to private and collective accommodation, livelihoods, & accessibility, for persons fleeing Ukraine: Hungary & Poland („Prežiť, ako sa dá“ riziká rodovo podmieneného násillia a sexuálneho vykoristovania a zneužívania, týkajúce sa súkromného ubytovania a hromadných ubytovacích zariadení, živobytia a dostupnosti, pre osoby utekajúce z Ukrajiny; Maďarsko a Poľsko).

- lxviii HIAS a VOICE (2022) Slovakia Assessment Report - Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Slovensku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/slovakia/slovakia-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine>
- lxix Nórska rada pre utečencov a Upinion (2023) Hidden hardship: 1 year living in forced displacement for refugees from Ukraine (Skruté ťažkosti: Rok života v nútenom vysídlení pre utečencov z Ukrajiny). Dostupné na <https://upinion.com/wp-content/uploads/2023/02/hidden-hardship-1-year-living-in-forced-displacement-for-refugees-from-ukraine.pdf>
- lxxx VOICE (v tlačí). We are Roma: The voices, needs, and aspirations of Roma women refugees (My sme Rómky: Hlasy, potreba a túžby rómskych utečenkýň). War Child Holland (v tlačí). Needs and access requirements of Roma communities affected by the invasion of Ukraine (Potreba a požiadavky na prístup zo strany rómskych komunit postihnutých inváziou na Ukrajinu).
- lxxxi Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informatorkami slovenských a moldavských organizácií občianskej spoločnosti, ktoré 6. apríla a 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- lxxxii Z rozhovorov s kľúčovými informátormi a informatorkami moldavskej organizácie občianskej spoločnosti, ktoré 10. apríla 2023 na diaľku uskutočnila Regionálna kancelária UNWOMEN v Európe a Strednej Ázii.
- lxxxiii UNWOMEN (neurčený dátum zverejnenia) Summary: digital empowerment of women as a response to the crisis and an accelerator for the sustainable recovery of Ukraine (Zhrnutie: Posilnenie postavenia žien v digitálnej oblasti ako reakcia na krízu a urýchľovač udržateľnej obnovy Ukrajiny). Dostupné na https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2022-12/Summary_Digital%20Empowerment%20of%20Women.pdf
- lxxxiv UNHCR (2023) Displacement patterns, protection risks, and needs of refugees from Ukraine. Regional Protection Analysis #2 Hungary, Poland, Republic of Moldova, Romania and Slovakia (Modely presídľovania, riziká ochrany a potreby utečencov z Ukrajiny. Regionálna analýza ochrany č. 2 Maďarsko, Poľsko, Moldavsko, Rumunsko a Slovensko) (apríl 2023) Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100191>
- lxxxv Tamže.
- lxxxvi Baumann, Megan a Kelly, Sonja (14. Septembra 2022). The Ukrainian Refugee Crisis: A Women's Financial Inclusion and Resilience Stress Test (Ukrajinská utečenecká kríza: Záťažový test finančnej inklúzie a odolnosti žien). Dostupné na <https://ssrn.com/abstract=4219262>
- lxxxvii Tamže.
- lxxxviii IOM a UNHCR (2022) Hungary: Multi-sectoral needs assessment (November 2022) (Maďarsko: Multisektorové hodnotenie potrieb (november 2022)). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062>
- lxxxix Výpočty organizácie UNWOMEN s údajmi zaokrúhlenými na najbližšie celé číslo na základe údajov z prieskumu UNHCR (2022) Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2 (Životy na odklad: zámery a perspektívy utečencov z Ukrajiny č. 2). Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>
- xc Nórska rada pre utečencov a Upinion (2023) Hidden hardship: 1 year living in forced displacement for refugees from Ukraine (Skruté ťažkosti: Rok života v nútenom vysídlení pre utečencov z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/hidden-hardship/hidden-hardship-1-year-living-in-forced-displacement-for-refugees-from-ukraine.pdf>
- xcí HIAS a VOICE (2022) Hungary Assessment Report: Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Maďarsku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/hungary/hungary-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine-0>
- xcii Európsky orgán práce (2022). ELA has completed a mapping exercise in the field of access to employment and social security for displaced persons coming from Ukraine (Európsky orgán práce (ELA) dokončil mapovanie v oblasti prístupu k zamestnaniu a sociálnemu zabezpečeniu pre vysídlené osoby z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/en/news/ela-has-completed-mapping-exercise-field-access-employment-and-social-security-displaced>
- Vláda Moldavskej republiky (2023) Rozhodnutie vlády č. 21 z 18.1.2023 o poskytnutí dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny. Dostupné na https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135260&lang=ro
- xciii Európsky orgán práce (2022). ELA has completed a mapping exercise in the field of access to employment and social security for displaced persons coming from Ukraine (Európsky orgán práce (ELA) dokončil mapovanie v oblasti prístupu k zamestnaniu a sociálnemu zabezpečeniu pre vysídlené osoby z Ukrajiny). Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/en/news/ela-has-completed-mapping-exercise-field-access-employment-and-social-security-displaced>
- xciv Visit Ukraine (Navštívte Ukrajinu) (neurčený dátum zverejnenia) Moldova: Employment for Ukrainian refugees (Moldavsko: Zamestnanie pre ukrajinských utečencov). Dostupné na <https://visitukraine.today/blog/308/moldova-employment-for-ukrainian-refugees#:~:text=You%20do%20not%20need%20a,Ukrainian%20are%20quite%20legitimate%20languages.>
- xcv OECD (2023) What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine (Čo vieme o zručnostiach utečencov z Ukrajiny a ich prvých výsledkoch na trhu práce). Dostupné na <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/what-we-know-about-the-skills-and-early-labour-market-outcomes-of-refugees-from-ukraine-c7e694aa/>
- xcvi Dopomoha (2023) Entering Romania (Vstup do Rumunska). Dostupné na <https://dopomoha.ro/en/entering-romania>
- xcvii HIAS a VOICE (2022) Romania Assessment Report: Waiting for the Sky to Close: The Unprecedented Crisis Facing Women and Girls Fleeing Ukraine (Hodnotiaca správa o Rumunsku - Čakanie na zatvorenie oblohy: Bezprecedentná kríza, ktorej čelia ženy a dievčatá utekajúce z Ukrajiny). Dostupné na <https://reliefweb.int/report/romania/romania-assessment-report-waiting-sky-close-unprecedented-crisis-facing-women-and-girls-fleeing-ukraine>
- xcviii Európsky orgán práce (2022). Overview of national measures regarding employment and social security of displaced persons coming from Ukraine: Country Fiche – Romania July 2022 (Prehľad vnútroštátnych opatrení týkajúcich sa zamestnanosti a sociálneho zabezpečenia vysídlených osôb prichádzajúcich z Ukrajiny: Prehľad o krajine – Rumunsko, júl 2022) Dostupné na <https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2022-07/RO-country-fiche-ela-national-measures-ukraine.pdf>
- xcix Jobs for Ukraine (Pracovné miesta pre Ukrajinu) (2023) Skills for Ukraine (Zručnosti pre Ukrajinu). Dostupné na <https://jobs4ukr.com/skills>
- c Európsky orgán pre bankovníctvo (2022) EBA calls on financial institutions and supervisors to provide access to the EU's financial system (Európsky orgán pre bankovníctvo vyzýva finančné inštitúcie a orgány dohľadu, aby umožnili prístup do finančného systému EÚ). <https://www.eba.europa.eu/eba-calls-financial-institutions-and-supervisors-provide-access-eu-financial-system>
- ci Medzinárodná finančná korporácia (IFC) (2022) Ukrainian refugees access finance via new digital data corridors (Ukrajinskí utečenci majú prístup k financiám prostredníctvom nových digitálnych dátových koridorov). Dostupné na https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/news_ext_content/ifc_external_corporate_site/news+and+events/news/ukraine-refugees-digital-data-corridor
- cii UNWOMEN (2022) Digital empowerment of women as a response to the crisis and an accelerator for the sustainable recovery of Ukraine (Posilnenie postavenia žien v digitálnej oblasti ako reakcia na krízu a urýchľovač udržateľnej obnovy Ukrajiny). Dostupné na https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2022-12/Summary_Digital%20Empowerment%20of%20Women.pdf
- ciiii IT Skills 4U (neurčený dátum zverejnenia) Dostupné na <https://itskills4u.com.ua/>
- civ projekt Robota (neurčený dátum zverejnenia) About us (O nás). Dostupné na <http://dilo.md/eng>
- cv IDA (neurčený dátum zverejnenia). Dostupné na <http://www.ida.md/>
- cvii Project Robota (neurčený dátum zverejnenia) Guide on labor rights for refugees (Príručka o pracovných právach pre utečencov). Dostupné na <https://dilo.md/book-ru>
- cviii SME SPOLU (2022) O nás - história. Dostupné na <https://smespolu.org/en/mission-and-history/>
- cviiii UNDP (2022) More than 3000 vacancies were offered at job fairs organised with EU and UNDP support (tlačové správy (Viac ako 3000 pracovných miest bolo ponúknutých na veľtrhoch práce organizovaných s podporou EÚ a UNDP). Dostupné na <https://www.undp.org/moldova/press-releases/more-3000-vacancies-were-offered-job-fairs-organised-eu-and-undp-support>
- cix UNDP tiež spolupracoval s Národnou agentúrou pre zamestnanosť na zavedení pojmu „At home child caregiver“ (poskytovateľ starostlivosti o dieťa v rodinnom prostredí dieťaťa) do nomenklatúry povolání a na vypracovaní kvalifikačných a pracovných noriem pre pracovníkov v oblasti starostlivosti o deti.
- cx OSN (2023) After lengthy negotiations, Commission on Status of Women concludes 2023 session, approving texts on gender equality, empowerment in the digital age (Po dlhých rokovaniach Komisia [OSN] pre postavenie žien ukončila zasadnutie pre rok 2023 schválením textov o rodovej rovnosti a posilnení postavenia žien v digitálnom veku). Dostupné na <https://press.un.org/en/2023/wom2230.doc.htm>
- cxii UNHCR (2023) UNHCR: One year after the Russian invasion, insecurity clouds return intentions of displaced Ukrainians (UNHCR: Rok po ruskej invázii neistota hatí zámery vysídlených Ukrajincov vrátiť sa do vlasti). Dostupné na <https://www.unhcr.org/news/press/2023/2/63f78c0a4/unhcr-year-russian-invasion-insecurity-clouds-return-intentions-displaced.html>

